अर्थव्यक्तेः प्रसादाख्यगुणेनैव परिग्रहः ॥ ११ ॥
अर्थव्यक्तिः पदानां हि झटित्यर्थसमर्पणम् ।

स्पष्टमुदाहरणम् ।

ग्राम्यदुःश्रवतात्यागात्कान्तिश्च सुकुमारता ॥ १२ ॥

अङ्गीकृतेति संबन्धः । कान्तिरौज्ज्वल्यम् । तच्च हालिकादिपदविन्यासवैपरीत्येन लौकिकशोभाशालित्वम् । सुकुमारता अपारुष्यम् । अनयोरुदाहरणे स्पष्टे ।

क्वचिद्दोषस्तु समता मार्गभेदस्वरूपिणी ।
अन्यथोक्तगुणेष्वस्या अन्तःपातो यथायथम् ॥ १३ ॥

एतदुदाहरणं बोध्यम् ॥ **प्रसादाख्यगुणेन** प्रसादगुणव्यञ्जकेन ॥ **हालिकादीत्यादिना** बालकादिपरिग्रहः । हालिकादिसाधारणप्रसिद्ध्यर्थकपदेनेत्यर्थः ॥ **स्पष्टे इति** । क्रमेण यथा–'ताम्बूलभृतगल्लोऽयं भद्रं जल्पति मानवः ।' विपर्ययस्तु 'ताम्बूलभृतगल्लोऽयं भल्लं जल्पति मानुषः ।' अत्र भल्लगल्लमानुषशब्दा ग्राम्याः । 'आनन्दमियमायातु कदा कामवशंवदा ।' विपर्ययस्तु 'कार्तार्थ्यमियमायातु' इति ॥ **क्वचिदिति** । सुकुमारबन्धमध्ये उद्धतार्थोपस्थितौ प्रौढबन्धमध्ये सुकुमारोपस्थितौ चेत्यर्थः । **मार्गस्य** रीतेरभेदोऽपरित्यागः । तत्स्वरूपेत्यर्थः । **अन्यथा** प्रक्रान्तमार्गयोग्यार्थानुपस्थितौ । **उक्तगुणेषु** प्राचीनोक्तमाधुर्यसौकुमार्यौजःसु । **यथायथमिति** । सुकुमारमार्गभेदस्य माधुर्यसौकुमार्ययोः प्रौढमार्गभेदस्य त्वोजसी

प्रसादाख्यगुणेन प्रसादाख्यव्यञ्जकेन । अर्थसमर्पणमर्थप्रत्यायनम् । **ग्राम्येति** । ग्राम्यत्वत्यागात् कान्तिदुःश्रवत्वत्यागात् सुकुमारतेत्यन्वयः । **हालिकादीति** । आदिपदात्प्राकृतनरमात्रग्रहणम् । हालिकादिप्रयुज्यमानानां पदानां भल्लगल्लादिशब्दानां हालिकादिसाधारणबोधजनकानां 'शुष्को वृक्षस्तिष्ठत्यग्रे' इत्यादीनां च विन्यासः प्रयोगस्तस्य वैपरीत्येन भावेन अलौकिकशोभारसालंकारादिकृतवैचित्र्यम् । तद्वत्त्वमित्यर्थः । एवं च ग्राम्यत्वाभावे सति रसालंकारादिवैचित्र्यं कान्तिरिति फलितम् । न तु ग्राम्यत्वत्यागमात्रेणैवौज्ज्वल्यम् । अन्यथा 'चित्रभानुरयमुज्ज्वलकान्तिः शेखरे लसति भूमिधरस्य ।' इत्यादावपि कान्तिः स्यात् । 'कन्ये कामयमानं मां न त्वं कामयसे कथम् ।' इत्यादौ ग्राम्यत्वरतिशृङ्गाररसानुप्रासालंकारसत्त्वेऽपि कान्तिवारणाय सत्यन्तम् । एतयोरुदाहरणे यथा मम—'स्वान्तं तन्वि ! तवानुरागमृदुलं हन्त्याशु मे मन्मथस्त्वच्चित्तं तु विरागरूक्षमकृती वेद्धुं न शक्नोत्यसौ । याचे त्वामिदमेव तच्छृणु पुनः क्रूराय तस्मै न तद्भूचापं सखि ! नासिकां सुनिशितं नालीकमप्यात्मनः ॥ रोलम्बावलिकूजितं बहु जितं कान्ते तवानुग्रहान्नैवामी गणिता वनप्रियवधूसंबाधटङ्का मया । नाशङ्के मलयानिलान्न च विधोराराधनं भावये वामायां त्वयि तावदद्य दयिते ! तानि प्रतीपानि मे ॥' यदि तु

---

[1] 'सुकुमारत अपारुष्यम्' इति क-ख-पुस्तकयोर्नास्ति.